

Personalitatea e darul cel mai de pret pe care omul si-l poate oferi lui insusi prin autocunoastere si vointa de autodepasire, prin efort propriu si cu sprijinul factorilor educationali. Ca sa poti deveni un bun specialist si un om luminat cu preocupari multiple, receptiv fata de schimbari si capabil sa te adaptezi la situatii noi, un om cu initiativa, un inovator sau inventator care sa inteleaga sensurile superioare ale vietii umane, trebuie mai intai sa te cunosti bine.

Familiarizarea cu datele noi despre personalitate, cunoasterea stiintifica de sine prin autoobservare reflexiva, prin activitatea si actiunile noastre raportate la modelul de personalitate oferit de societatea in care traim si prin parerile altora despre noi, reprezinta mijloace importante de investigare si modelare a propriei fiinte.

Personalitatea umana este greu de definit in mod exhaustiv, pana in prezent numarul definitiilor depasind cifra de suta. Cele mai multe definitii dezvoltă o conceptie integrativa si dinamica, relevand caracterul specific uman, unitar si sintetic al personalitatii, legatura ei stransa cu conduita, determinarea ei biologica si sociala.

Personalitatea este subiectul uman ca unitate dinamica bio-psiho-socio-culturala (P.P. Neveanu), inzestrat cu functii cognitive, axiologice, proiectiv-creative, dinamico-energetice, afectiv-emotionale si volitiv-caracteriale, programatice si operationale, manifestate in comportament.

H. Pierson defineste personalitatea ca fiind "organizare dinamică a aspectelor cognitive, afective, conative, fiziologice si morfologice ale individului". Această organizare dinamică se manifestă prin conduita omului în societate. Ea se formează în procesul de interactiune dintre individ si lumea obiectivă.

Alti autori definesc personalitatea in lumina teoriei invatarii sau a teoriei sistemelor, interpretand-o din punct de vedere cibernetic (C. Balaceanu si Ed. Nicolau).

Ca sistem suprastructurat deschis, personalitatea este rezultatul dezvoltarii unitare prin procesul invatarii a insusirilor innascute si dobandite sub influenta mediului socio-cultural, asigurand fiecarei individualitati o adaptare, originala si activa, la mediul inconjurator.

Analiza funcțională a diferitelor elemente luate separat dă rezultate pozitive numai atunci când le considerăm ca verigi aflate în strânsă legătură ale unui întreg indivizibil.

În ciuda deosebirii punctelor de plecare și a procedeelelor de analiză, majoritatea autorilor relevă, în calitate de radical comun al definirii personalității, atributul unității, integralității, structuralității. Chestiunea care continuă să fie controversată este aceea a raportului dintre ponderea determinărilor interne (ereditare) și cea a condiționărilor externe în structurarea întregului personalității, dintre stabil și dinamic.

Toate acestea sunt probleme de cea mai mare importanță științifică și nu pot fi ocolite. Ele apar inevitabil în procesul cercetării, concretizându-se în fapte, fenomene care nu erau prevăzute inițial de ipoteza de lucru și care nici nu se subsumează ei.

O definiție clasică a personalității, prin gen proxim, probabil că nici nu este posibilă. Cel puțin la ora actuală nu putem avea pretenție la așa ceva; vom continua

multă vreme să operăm cu definiții relative, parțiale, care delimitează diferite direcții concrete de investigație, diferite laturi ale personalității.

La nivelul personalității condiționările și relațiile se desfășoară sub semnul posibilului, al probabilului, și nu sub cel al unei cauzalități liniare.

Personalitatea este o dimensiune supraordonată, cu funcție integrativ-adaptativă a omului, care presupune existența celorlalte dimensiuni – biologică și fiziologică -, dar nu este nici o prelungire, nici o imagine proiectivă a conținutului acestora.

Succesele ce se obțin în cadrul unor domenii ale activității umane presupun existența unor însusiri psihice, denumite aptitudini. Acestea reprezintă particularitățile individuale ale oamenilor care se constituie ca o condiție a realizării unor activități la un nivel superior. Astfel, orice însusire considerată din punct de vedere al rezultatelor obținute, este o aptitudine.

Aptitudinile sunt fie ereditare fie se dezvoltă în cursul unei activități în funcție de mediu și de educație.

Dezvoltarea economică fiind un proces de creare de noi cerințe, stă la baza unui proces de creare de noi aptitudini. În aceste condiții ne interesează posibilitatea de a prevedea reușita profesională plecând de la constatarea existenței anumitor aptitudini.

Reușita profesională nu este determinată de o aptitudine izolată, generală sau specială, ci de un grup de aptitudini, dar și de cunoștințe, deprinderi, interese, atitudini și motivație.

O formă superioară de manifestare a aptitudinilor este talentul.

Talentul se definește ca ansamblul dispozițiilor funcționale, ereditare și a sistemelor operationale dobândite ce mijlocesc performanțe deosebite și realizări originale în activitate.

Forma cea mai înaltă de dezvoltare a aptitudinilor care se manifestă într-o activitate creatoare de însemnătate istorică o constituie geniul.

Formă de manifestare a personalității sub, aspectul energiei, rapidității regularității și intensității proceselor psihice este latura dinamică a personalității cu influență asupra caracterului.

Clasificarea clasică desemnează patru tipuri de temperamente:

1. Sangvinic – rapiditate, vioiciune, calm, intensitate a emoțiilor și superficialitate a sentimentelor, năzuită spre schimbare, instabilitate a intereselor și înclinațiilor, distribuție și comutare ușoară a atenției, maximă adaptabilitate, rezistență, menținere a rezistenței și echilibrului psihic.

2. Flegmatic – calm, lentare, slabă reactivitate afectivă, durabilitatea sentimentelor, răbdare naturală, înclinație spre rutină, refuz pentru schimbări.

3. Melancolic – capacitate de lucru redusă în condiții de suprasolicitare, slabă rezistență neuropsihică, sensibilitate acută.

4. Coleric – nestăpânire de sine, impulsivitate, agitație tumultuoasă, nerăbdare, explozivitate emoțională, oscilații între activism impetuos și depresie, înclinație spre stări de alarmă și angosă.

Integrarea și alte procese organizaționale sunt necesare pentru a explica dezvoltarea și structura personalității. Organizarea dinamică implică și procesul reciproc de dezorganizare, mai ales la acele personalități anormale care sunt marcate de o dezintegrare progresivă.

Termenul psihofizic ne amintește că personalitatea nu este nici exclusiv mentală, nici exclusiv nervoasă. Organizarea sa atrage după sine funcționarea atât a "spiritului", cât și a "trupului" într-o unitate inextricabilă.

Un sistem (orice sistem) este un complex de elemente într-o interacțiune reciprocă. O deprindere este un sistem, la fel și un sentiment, o trăsătură, un concept, un stil de comportare. Aceste sisteme există în mod latent în organism chiar când nu acționează. Sistemele sunt "potențialul nostru de activitate".

Personalitatea este ceva și face ceva. Toate sistemele care compun personalitatea trebuie considerate ca tendințe determinate. Ele exercită o influență directoare asupra tuturor actelor adoptative și expresive prin care personalitatea ajunge să fie cunoscută.

Termenul de personalitate include într-un sistem unitar atât temperamentul cât și caracterul omului.

Temperamentul și caracterul sunt două noțiuni diferite care nu trebuie confundate. În timp ce temperamentul se referă la însușiri ereditare ale individului, caracterul vizează suprastructura morală a personalității, calitatea de ființă socială a omului.

Orice comportament și orice gândire sunt caracteristice persoanei și sunt unice pentru aceasta.

Termeni comportament și gândire constituie o etichetă pentru a desemna tot ceea ce poate un individ să facă. Ele sunt moduri de adaptare și desfășurare provocate de situația ambientală în care ne aflăm, totdeauna selecționate și conduse de sistemele psihofizice care alcătuiesc personalitatea noastră.

Caracterul poate fi definit ca o constelație de atitudine valori, norme, acte de conduită, fenomene cognitive, afective și volitive, integrate într-un sistem complex, deschis, relativ stabilizat.

Conținutul caracterului este dat de o multime de trăsături

-orientarea caracterului = capacitatea persoanei de a selecta influențele externe, naturale și socio-culturale după criterii moral-valorice;

-stăpânirea de sine = posibilitatea de a-și domina impulsurile, de a amâna reacția atitudinal-comportamentală, sau în anumite condiții impuse de împrejurări, de a direcționa conform normelor moral-valorice, sau de a o suprima total;

-bogăția caracterului = multitudinea și complexitatea atitudinilor, valorilor, normelor asimilate care au devenit elemente perene ale persoanei;

-consistentă = concordanța dintre idei, atitudine, vorbă și faptă;

-generozitatea = sensibilitatea față de nevoile altora, dorința de a le veni în ajutor într-o formă dezinteresată, compasiune;

-puterea = capacitatea persoanei de a domina împrejurările și de a se domina pe sine;

-suplețea = deschiderea persoanei la lumea valorilor;

-disciplina = încadrarea unei persoane într-un sistem de norme și respectarea lor cu strictețe;

-optimismul = încrederea persoanei în sine în ceilalți și în viață.

Caracterul este deci un subsistem relațional-valoric și de autoreglaj al personalității care se exprimă printr-un ansamblu de atitudini-valorii.

Atitudinea exprimă o modalitate de raportare față de anumite aspecte ale realității și implică reacții afective, cognitive și comportamentale.

În structura caracterului se disting trei grupe fundamentale de atitudini:

- atitudinea față de sine însuși: modestie, orgoliu, demnitate, sentiment de inferioritate, culpabilitate,

- atitudinea față de ceilalți, față de societate: umanism, patriotism, atitudini politice,

- atitudinea față de muncă

În cadrul omului real putem delimita relativ două blocuri funcționale de bază: individul și personalitatea. La prima vedere, delimitarea pare artificială și inutilă, mai ales că, în limbajul cotidian, cei doi termeni se folosesc adesea ca sinonime. Folosind anumite criterii cele două noțiuni se raportează la entități calitativ diferite, corelate printr-un proces de integrare.

Prin „individ” se înțelege acea totalitate a elementelor și însușirilor, ereditare sau dobândite, care se integrează într-un sistem pe baza mecanismului adaptării la mediu. Individul se asociază cu unicitatea. Noțiunea de individ este în aceeași măsură aplicabilă tuturor organismelor vii: plantelor, animalelor, oamenilor, indiferent de vârstă și nivel de dezvoltare.

Mecanismul fundamental care asigură formarea structurii personalității este integrarea ierarhică. Din procesul general al integrării sistemului uman se desprind trei tipuri principale de legături:

-legături primare, înăscute, determinate de relațiile din interiorul organismului;

-pe baza acestora se sintetizează legături secundare după principiul condiționării;

-definitorii pentru sistemul personalității sunt legăturile de ordinul III (terțiare). Spre deosebire de cele secundare care se elaborau pe baza valorii de semnalizare a stimulilor, acestea se formează pe baza sensului, a desemnării categoriale a situațiilor, prin raportarea lor concomitentă la stările proprii de motivație și la un ansamblu de norme și etaloane valorice elaborate social.

Legătura terțiară devine posibilă atunci când copilul începe să facă deosebirea între lucrul așa cum există el în mod obiectiv și lucrul luat în raport cu propriile sale trebuințe, trecerea de la orientarea egocentrică la orientarea autocritică.

„ Prima naștere a personalității ” se leagă de momentul cristalizării „conștiinței de sine”, care presupune și raportarea critică la propriile acte de conduită, la propriile dorințe, prin comparare cu alții; aplicarea la sine a aceluiași criterii, condiții și restricții care se aplică altuia. Întreaga evoluție a personalității se desfășoară pe fondul interacțiunii contradictorii dintre „conștiința obiectivă” și „autoconștiință”. Acesta este un proces de desprindere, formulare și integrare permanentă de semnificații, criterii, de

simboluri și modele acționale care se desfășoară după cu totul alte legi decât comportamentele care definesc individul ca dat biologic.

În structura și dinamica personalității sunt incluse nu aspecte de ordin fizic ale corpului în sine, ci semnificația lor valorică, ce se cristalizează în cadrul relațiilor interpersonale și al aprecierilor sociale; nu percepția sau gândirea în sine, ci conștiința valorii lor în realizare eului prin compararea cu alții.

Dinamica personalității este propulsată de tendințe și, în funcție de diversitatea de combinații ale acestora, se dirijează spre un obiectiv sau spre altul, crește sau scade în tensiune, se exteriorizează printr-o cromatică sau alta. Tendințele nu se manifestă în afara unor cauzalități și a unor factori obiectivi iar, în consecință, combinațiile dintre ele nu pot lua orice formă.

Prin constatarea unor factori obiectivi, care determină activitatea persoanei, se demonstrează că personalitatea nu este un simplu concept, ci constituie o realitate îndubitabilă. În felul acesta mediul intern al individului, de care depind în mare combinațiile dintre tendințe, apare ca un domeniu al unor succesiuni de procese cu o anumită motivație, al unor relații cauzale, ca interioritate a unei organizări, a unei formații.

Organizarea în cauză este opera a doi factori: a factorului endogen – mediul intern – și a factorului exogen – mediul extern. Nici unul dintre acești doi factori nu poate fi eliminat, primordialitate în timp are însă factorul endogen. Ontogeneza eului coincide la început cu maturizarea funcțiilor nervoase și, cu toate că primul act al personalizării nu se pune în scenă decât atunci când subiectul reușește să se detașeze de obiect, personalitatea se realizează pe un anumit fond nervos, endocrin și umoral. Dar fondul nervos, endocrin și umoral individul îl primește, datorită eredității, de la părinții și strămoșii săi.

Orice individ își începe viața la concepție ca o singură celulă. Aceasta se divide apoi în două, iar după aceea fiecare parte rezultată din nou în două, operația de diviziune succedându-se mult timp printr-un proces cunoscut sub numele de mitoză, proces care arată că toate celulele din corp au o ereditate identică. Influența mediului celular ca: gravitația, presiunea, oxigenul, o serie de elemente chimice, ca și câmpurile electrice, produc variații în celule.

În discutarea clasică a eredității gena constituie factorul care transmite trăsăturile caracteriale. Astăzi se știe că gena este formată din ADN (acid deoxiribonucleic) ce rezidă în molecule foarte grele, compuse din sute de mii de atomi. Proprietatea fundamentală a ADN-ului constă în posibilitatea de autoreplicare, prin care se asigură menținerea capitalului ereditar de la o celulă la alta.

Cu toate pozițiile diferite în privința eredității prin investigarea acesteia prin intermediul gemenilor, a studiilor de genetică umană și de genetică experimentală s-a remarcat că ereditatea constituie un fundament al personalității. Factorul ereditar se prezintă pentru personalitate sub formă de echipament primar. În formarea personalității o importanță deosebită o are însă și factorul social în întreaga sa complexitate și diversitate.

Influența pe care o exercită societatea asupra individului este colosală. Personalitatea este considerată de către unii un individ socializat.

Literatura sociologică și antropologică distinge, în formarea personalității, două garnituri de variabile: cultura și societatea. Uzual, termenul de cultură vizează obiecte care exprimă valorile, credințele și concepțiile despre lume, cunoștințele, legile, obiceiurile, arta și limba. Termenul de societate se referă la instituții, la relațiile sociale. Este greu de despărțit cultura de societate, deoarece ele se subînțeleg una pe alta și acționează împreună asupra individului.

Câmpul spațial al conduitei nu-i este dat individului în sens fizic ci cultural. În înțelesul acesta, indivizii se supun unor modele care aparțin unor anumite culturi. Fiecare societate și cultură posedă un model social care uniformizează într-un fel conduita indivizilor.

Independent de rasă, religie, națiune, clasă socială, omul este animat de aceleași trebuințe biologice generale, de aceeași tendință spre autorealizare. În același timp, fiecare om, prin caracterile sale anatomice, prin încorporarea unei anumite tradiții, printr-o anumită modelare psihologică, seamănă numai cu un grup restrâns de oameni.

Indiferent de ipostaza sub care se manifestă, individul se exteriorizează esențial prin acțiune, prin activitate, și ca factor activ concurează la finalitatea socială, realizându-și însă și propria finalitate.

Noțiunea de acțiune și de activitate sugerează noțiunea de rol, ce constă într-un model de conduită prescrisă pentru toate persoanele având același statut social.

Dintre toate rolurile pe care le joacă individul pe scena vieții, cel care-l ține angajat aproape toată viața în aria sa este rolul profesional. De felul cum se achită de rolurile profesionale membrii societății depind avutul obștesc, civilizația și cultura unui grup social; gradul de integrare și echilibrul psihic diferă în funcție de modul cum se potrivesc indivizii cu rolurile profesionale.

Prin concurența factorului endogen cu cel exogen, se ajunge la „un rezultat al dezvoltării depline și unitare a însușirilor persoanei”, la o construcție proprie prin care cineva se „distinge ca individualitate” manifestându-se printr-un comportament „tipic și unic”, deci ca personalitate.

Personalitatea se caracterizează prin două trăsături fundamentale: prin stabilitate, ceea ce înseamnă o modalitate de exteriorizare și de trăire interioară relativ neschimbată în timp, și prin integrare, adică prin formarea unei unități și totalități psihice.

Stabilitatea prezintă anumite limite, purtând numele de plasticitate și reprezentând posibilitatea de reorganizare a personalității, pentru ca persoana să poată face față unor schimbări capitale ale condițiilor de viață și să se adapteze la ele. Privită ca formă de organizare cu o anumită funcționalitate, ca sursă a unei dinamici, personalitatea este în fond așa cum s-a anticipat, o structură.

În descrierea științifică a personalității, se apelează la conceptele de structură și de proces.

Structurile sunt aranjamente, organizări mai mult sau puțin stabile ale unor părți în cadrul sistemului; procesele sunt funcții ce se evidențiază prin intermediul părților.

Personalitatea ne apare ca un ansamblu de structuri,; structura fiind un ansamblu autoechilibrat și, deci, relativ invariant de relații. Schimbările care se produc în cadrul interacțiunii cu condițiile concrete de mediu alcătuiesc procesele sau dinamica actuală a personalității.

Multe dintre structurile care alcătuiesc sistemul general al personalității, nu sunt direct observabile sau măsurabile, ci se relevă prin eforturi teoretice, de abstractizare convențională, apărând astfel ca modele ipotetice.

Reacțiile comportamentale care se folosesc în calitate de mesaje ale conținutului intern al personalității, sunt foarte diferite: reacții involuntare, de natură reflex-necon condiționată, care intră în categoria expresiilor emoționale, manifestări empaticе, relatări verbale, produsele activității, etc. fiecare dintre acești indicatori externi dobândește o anumită valoare informațională în aproximarea structurilor particulare sau generale ale personalității, dar nici unul nu le exprimă integral. De aceea, se impune colaborarea lor și aplicarea unor procedee statistice speciale de ponderare și ierarhizare.

În cadrul sistemului personalității, delimităm două grupe de componente: calitățile și structurile. Primele se referă la modul specific de închezare și manifestare a personalității, iar structurile ne indică determinarea substanțială, de conținut a personalității.

Printre calitățile se numără: consistența, gradul de dezvoltare a structurii, mobilitatea și integrarea. Consistența se referă la stabilitatea liniilor generale de conduită ale subiectului în decursul timpului, la pregnanța și unitatea tabloului său dinamic. Nu se poate vorbi de personalitate în afara unor trăsături stabile, prin care să poată fi recunoscută în ciuda variațiilor circumstanțiale.

Stabilitatea privește atât configurația fizică, cât și pe cea psihică. Calitatea consistenței trebuie căutată în structurile care condiționează comportamentele deschise, ori, asemenea structuri nu se relevă în actele mărunte, episodice, ci în conduite mari, sistematice: conținutul activității, motivele, atitudinile. Ea desemnează stilul activității.

În fiecare categorie de sarcini și tipuri de comportamente se poate vorbi de existența unui stil specific: stilul activității motorii, concretizat într-o anumită configurație valorică a amplitudinii, ritmului mișcărilor, stilul cognitiv, evidențiat în căile sau modalitățile de organizare și desfășurare a proceselor de percepție și gândire, indiferent de conținutul lor informațional.

Stilul constituie filtrul prin care subiectul modulează în felul său specific diferite situații obiective cu care vine în contact, care-l solicită sau pe care le solicită.

Limita consistenței este dată de plasticitatea sau mobilitatea structurii. Aceasta exprimă posibilitatea reorganizării unor structuri particulare sau generale sub influența schimbării conținutului relațiilor subiectului cu lumea. Plasticitatea este în linii mari o funcție de vârstă: valoarea ei scade pe măsura înaintării în vârstă. La copii și la tineri, structurile se caracterizează printr-o plasticitate ridicată, corespunzător, consistența

personalității lor este mai puțin pregnantă, iar la bătrâni, ele tind spre osificare, conservatorism.

Din punct de vedere adaptativ, este la fel de importantă atât formarea unei consistențe de valoare ridicată, cât și dezvoltarea „potențialității pentru schimbare”.

Structurile de bază ale personalității sunt: motivația, cogniția și controlul. Motivația dă orientarea, selectivitatea și semnificația conduitei. Pentru definirea profilului personalității, esențiale sunt motivele derivate și condiționate social-istoric. Ele plasează personalitatea pe o traiectorie de mișcare semnificativă și-i determină așa numitele piscuri de integrare.

Se disting însă niveluri diferite de stabilitate și pregnanță pentru diferite motive, de aceea se poate vorbi de o ierarhie a motivelor, în cadrul căreia anumite componente sunt mai relevante pentru structura personalității decât altele.

Structurile cognitive sunt considerate ca instrument de realizare a personalității, plasând subiectul la scară obiectivă a competențelor și valorilor. Asociate cu structurile motivaționale și afective, ele alcătuiesc construcțiile complexe ale aptitudinilor sau capacităților.

Aptitudinea reprezintă o organizare selectivă a componentelor cognitive, afective, motivaționale și executive, care permite omului desfășurarea cu succes a unei acțiuni într-un moment dat. A poseda aptitudini înseamnă a rezolva la indici de performanță optimi o categorie sau alta de sarcini. Întrucât indicatorul principal de relevare a aptitudinii este performanța, structura ei nu poate fi redusă la o sumă de predispoziții și calități înnăscute, de ordin fiziologic, ci trebuie concepută ca un ansamblu integrat de operații care susțin un comportament specific.

Așa numitele aptitudini simple, legate de rezolvarea unui câmp limitat de situații problematice, presupun participarea mai multor laturi ale substructurilor cognitive, motivaționale și afective. Cu cât o aptitudine are o sferă mai largă de cuprindere în planul activității, cu atât organizarea sa devine mai complexă, angajând tot mai multe dimensiuni ale personalității.

În sistemul general al personalității, un loc important îl ocupă construcția specială a mecanismelor de comandă și control asupra motivelor, scopurilor și mijloacelor comportamentului. Aceste structuri reglatoare îndeplinesc următoarele funcții:

- simplă inhibiție prin impulsuri frenatorii dirijate;
- transformarea sferei de acțiune a motivului, exprimarea unui motiv printr-un alt act comportamental decât cel specific lui;
- amânare-reportarea realizării unui motiv în funcție de circumstanțe
- selecție și programare, în cadrul unor motive concurente.

Gradul de control devine un important indicator în caracterizarea structurii personalității. Din acest punct de vedere, oamenii pot fi împărțiți în trei grupe:

- normal controlați; se caracterizează printr-un relativ echilibru între tendința reflexivă, analitică, critică și tendința spre acțiune, îmbinând într-o formulă optimă principiul libertății cu cel al necesității, imperativul subiectiv cu cel obiectiv;
- subcontrolați; se caracterizează prin supraestimarea impulsului spre acțiune și subestimarea condițiilor obiective ale realizabilității lor, ca urmare ei se comportă impulsiv, după glasul primei dorințe; pentru ei este mai important să acționeze decât să gândească asupra oportunității acțiunii, de aceea lucrurile li se par mult mai simple ca în realitate;
- supracontrolați (cenzurați); aceștia se caracterizează printr-un comportament de tip reflexiv, bazat pe considerarea tuturor condițiilor pro și contra, pe anticiparea nu numai a rezultatului imediat, ci și a consecințelor derivate lui.

De aici pot genera o serie de trăsături specifice, precum prudența, conservatorismul, tradiționalismul, conformismul, pedanteria, scrupulozitatea, rezervarea, timiditatea, etc. Aceste structuri de control nu se reduc la componentele temperamentale; ele se elaborează în timpul evoluției individuale, ca rezultat al acțiunilor dinamice dintre succes și insucces.

Realitatea sistemului personalității echivalează cu prezența unui model interior al persoanei, care într-un anumit mod îi vectorializează conduita acesteia, schițându-i un unghi de deschidere față de lume și viață, iar în mod propriu o vocație profesională în câmpul producției.

Cercetările în materie conduc spre următoarele constatări:

- personalitatea însăși, care nu-i un dat, ci o rezultată a concurenței unei multitudini de factori, depinde de luarea sau neluarea în considerație a unor indici, ce se manifestă încă din copilărie. În timp ce respectarea în evoluția persoanelor a liniilor sale interne conduce spre construirea unei personalități armonioase, nerespectarea poate să concureze la obținerea unui sistem deficitar. Se evidențiază astfel că, pe când o corespunzătoare dirijare a puberilor spre școli potrivite cu modelul lor interior, se soldează cu o foarte bună integrare în câmpul psiho-social, echilibru optim, succes școlar, o orientare necorespunzătoare constituie o cauză a unui echilibru precar, o sursă a unor impedimente de adaptare;
- orice persoană prezintă o anumită disponibilitate auto-socio-reglatoare față de structurile de activitate productivă, în funcție de gradul de corespondență sau necorespondență dintre modelul personalității și o structură de activitate productivă, se ajunge la un gradient de integrare în rolul profesional; așa se explică de ce unele persoane au un randament mediu sau sub medie în unele profesii, rezultând că integrarea în producție e în strânsă corelație cu vocația;
- respectarea vocației reprezintă pentru persoana umană, în plus, un factor de sanogeneză cu implicații individuale și sociale, sănătatea fiind definită ca o stare de plenitudine fizică, psihică și socială, o corespunzătoare încadrare vocațională, generează sentimentul de excelentă funcționare a organismul, determină un tonus psihic perfect și conduce la o integrare socială optimă;

- se știe că vocația este un rezultat al unui lung proces de definire, în promovarea ei dându-și concursul instituțiile de educație și învățământ; o defectuoasă îndrumare, contrar vocației, poate fi pentru acesta o cauză a unei conduite ineficiente, precum și a unor tulburări psihice, de obicei din categoria nevrozelor;

- față de constatările de mai sus, în raportul dintre om și profesie se impune activarea principiului vocațional.

Orientarea vocațională dă satisfacție persoanei umane, aceasta prin intermediul unei încadrări vocaționale realizându-se optimal, atingând cel puțin în parte ceea ce se înțelege prin noțiunea de fericire: servește deci principiul individual. În egală măsură satisface și principiul social. Printr-o orientare vocațională se promovează valorile, acestea constituind promisiunea ridicării nivelului material și cultural al societății, asigurării creșterii bunăstării sociale.

Beneficiarii orientării vocaționale sunt, ca atare, individul și societatea, înțelegându-se atât societatea civilă cât și statul.

Individul apare ca beneficiar întrucât printr-o integrare vocațională într-o activitate productivă munca devine pentru el un complement al personalității sale; societatea, deoarece printr-o încadrare vocațională a persoanei a persoanei în procesul productiv factorul social, își îmbunătățește calitatea, iar elementele sale de risc scad la minimum.

Termenul “conceptul de eu”, raportat la acela de “respect de sine”, în realitate este de obicei ceva mai cuprinzător. Conceptul de eu al unui individ reprezentat de ansamblul stărilor cognitive și afective care definesc atitudinile sale față de sine; cu alte cuvinte este concepția despre sine, mai mult sau mai puțin consecventă și organizată, pe care individul o manifestă de la o situație la alta. Evident, conceptul de eu este o entitate extrem de complexă, incluzând atribute intelectuale, fizice, emotionale, morale și sociale.

Este important ca individul normal să aibă o viziune stabilă și favorabilă despre sine însuși și, în consecință, adesea el va deforma sau va respinge interpretări ale realității care vin în conflict cu aprecierea sa despre sine.

Putem încadra oamenii în tipologii dar nu trebuie să uităm de unicitatea individului, a fiecăruia dintre noi.

Fiecare dintre noi e diferit de celălalt, aparținând deja prin naștere unuia dintre cele două sexe. Fiecare dintre noi suntem unici capătând o anumită originalitate prin faptul că ne-am născut într-o anumită zi sau epocă istorică, într-o anumită familie, într-un anumit mediu social și am parcurs un anumit drum în viață.

Individul e unic, însă nu incomparabil cu alți indivizi ai speciei umane. Natura lăsând trăsături comune indivizilor a creat speciile, iar în cadrul speciilor a lăsat diversitatea din care derivă unicități.

Teoretic, jumătate din ceea ce se transmite ereditar provine de la mamă și jumătate provine de la tată. Deci nu pot exista două ființe omenești la fel sau mai exact cu același potențial de dezvoltare (excepție făcând gemenii monozigoti).

Pentru a înțelege un om trebuie să observăm că el este:

- ca toti ceilalti oameni (după normele universale);
- ca unii oameni (după normele de grup);
- ca nici un alt om (norme idiosincratice).

Fiecare om e la fel cu ceilalți prin simpla lui apartenență la speța umană, are caracteristici asemănătoare cu oamenii din grupul său (de ex.: vorbește o anumită limbă (limba maternă)) și totuși este unic, diferit de toți ceilalți.

Orice individ, oricare ar fi el, nu se realizează prin trăsături universale adăugate la niște trăsături ale grupului său și apoi adăugate la ceva propriu. Individul împletește într-un mod unic toate trăsăturile formând ceea ce se cheamă o persoană distinctă și originală.

Prin drumul parcurs de fiecare om în viața sa se distinge de alții. Fiecare viață își urmează un destin unic. Indiferent de orice metafizică a destinului, existența lui e o certitudine ceea ce arată particularitatea fiecărui individ în parte, acesta urmând o anumită "cale" fără "doar si poate".

În marea varietate umană se întâlnesc oameni slabi și oameni puternici, genii și idioți, oameni harnici și oameni leneși, înalți și scunzi, vioi și apatici, sensibili și insensibili.

Dar nu vom putea spune niciodată că doi oameni puternici sunt la fel pentru că în mod sigur unul este puternic în ceva, altul în altceva, unul în alergare, altul în ridicat greutăți; nu sunt doua genii la fel: unul e preocupat de fizică, altul de matematică; exemplele ar putea continua foarte mult prin diferențieri tot mai subtile între grupuri și tipuri de oameni.